

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
соціальної педагогіки та психології

О.В. Пономаренко
« 31 » 08 2023 р.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

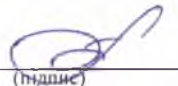
підготовки магістра

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 053 – психологія
освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»

Укладач Клопота Є.А., доктор психологічних наук, професор, професор
кафедри психології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від «31» 08 2023 р.
Завідувач кафедри психології

Н.О. Губа
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми
«Психологія»

Г.О. Горбань
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету СПП

Протокол № 1 від «30» 08 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету
СПП

Т.В. Турбар
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 6	Вибіркова	
		Цикл професійної підготовки спеціальності	
Спеціальність 053 - Психологія	Загальна кількість годин – 180	Семестр:	
		1	1
	Лекції		
	30 год.	4 год.	
Змістових модулів – 2	Практичні		
	30 год.	4 год.	
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Кількість поточних і контрольних заходів – 12	Самостійна робота	
		120 год.	172 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологічні основи інклюзивного освітнього простору» є ознайомлення магістрів із основними теоретико-методологічними положеннями і принципами психологічних основ інклюзивного освітнього простору, оволодіння практичними навичками роботи з людьми, які мають особливі потреби та їх навколишнім середовищем.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психологічні основи інклюзивного освітнього простору» є:

1. Стимулювати інтерес у магістрів-психологів до вивчення теоретичних та практичних основ інклюзивного освітнього простору.

2. Усвідомити власні бар'єри та захисні механізми у процесі взаємодії з різноманітними учнями з особливими потребами та їх батьками в інклюзивному просторі.

3. Підвищити психологічну компетентність магістрів щодо роботи з дітьми та молоддю, які мають особливі потреби.

4. Підвищити соціально-психологічну компетентність магістрів щодо роботи зі звичайними учнями, їх батьками, педагогами та адміністрацією інклюзивних навчальних закладів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач має

набути такі програмні компетентності:	методи і контрольні заходи
– ПК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної перевірки,
– ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	– метод самооцінки
– ЗК4 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	– вхідний контрольний захід;
– ЗК9 Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	– поточні контрольні заходи,
– СК4 Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік	– тематичні контрольні заходи; – атестаційний контроль; – підсумковий контроль.
– СК6 Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах	– контроль на практичних заняттях.
– СК9 Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм	

професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями	
– СК10 Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях	
досягти таких програмних результатів навчання:	методи і контрольні заходи
– ПРН4 Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій	– метод усного контролю, – метод письмового контролю,
– ПРН5 Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість	– метод тестового контролю, – метод практичної перевірки, – метод самооцінки
– ПРН6 Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість	– вхідний контрольний захід; – поточні контрольні заходи, – тематичні контрольні заходи;
– ПРН8 Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації	– атестаційний контроль; – підсумковий контроль;
– ПРН11 Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності	– контроль на практичних заняттях.
– ПРН13 Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Психологічні основи інклюзивного освітнього простору» пов'язана з вивченням курсу «Індивідуально-психологічне консультування». Засвоєні магістрами принципи, етапи та закономірності психологічного консультування є основою для однієї з форм психологічного супроводу учасників інклюзивного освітнього простору. Також для більш поглибленого вивчення інклюзивного освітнього простору необхідні знання основ психодіагностики та психокорекції особистості, а саме: класифікації психодіагностичних методик, валідності та надійності, важливих складових вибірок, методи та підходи, за допомогою яких здійснюється психокорекція особистості.

Дисципліна «Психологічні основи інклюзивного освітнього простору» тісно пов'язана з вивченням курсу «Педагогіка та психологія вищої школи». Сучасні теорії педагогічної та психологічної галузей науки створюють необхідне підґрунтя для подальшої розробки інноваційних технологій, які необхідно використовувати у процесі навчання студентів із обмеженими фізичними можливостями.

Дисципліна «Психологічні основи інклюзивного освітнього простору» використовує теоретичні аспекти курсу «Етнопсихологія». Це обумовлено тим, що кожен етнос має свою культуру та погляди на людей із обмеженими фізичними можливостями. При вивченні психологічних основ інклюзивного освітнього простору велике значення мають процеси інтеграції в суспільство осіб із обмеженими фізичними можливостями. Особливою темою вивчення психологічних основ інклюзивного освітнього простору є розповсюдження негативних стереотипів щодо таких людей в залежності від культури етносів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні психологічні основи організації інклюзивного освітнього простору

Тема 1: Наукові засади організації інклюзивного освітнього простору.

Поняття «інклюзивний освітній простір» у вітчизняній та зарубіжній науці. Відмінності інтеграції та адаптації людей з особливими освітніми потребами. Принципи інклюзивної освіти. Етапи та процеси інтеграції в суспільство осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Тема 2: *Діти з особливими освітніми потребами.*

Поняття «особлива дитина». Класифікація дітей за нозологіями. Характеристика основних функцій психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами.

Тема 3: *Проблеми інклюзивної освіти в умовах сучасної середньої та вищої школи.*

Тенденції та стан інклюзивної освіти в світі та в Україні. Принципи інклюзивного навчання у сучасній школі. Інклюзивні процеси в вищих навчальних закладах. Психологічні засоби подолання наявних проблем інклюзивного навчання у сучасних школах та вищих навчальних закладах.

Тема 4: *Сутність та зміст особистісної готовності осіб з особливими потребами до інтеграції в суспільство.*

Адаптивний потенціал особистості. Захисні механізми особистості з особливими освітніми потребами. Формування адекватного «Я-образу» особистості в кризових умовах. Роль самооцінки у психофізичному розвитку особистості.

Тема 5: *Психологічні особливості взаємодії людей з особливими потребами у різноманітних сферах.*

Стереотипи та установки представників суспільства до людей з особливими потребами. Рівень готовності сприйняття та прийняття людей з особливими потребами у різноманітних сферах життєдіяльності. Психологічні бар'єри у процесі спілкування представників суспільства та людей з особливими потребами.

Тема 6: *Професійне самовизначення як етап успішної інтеграції в суспільство осіб з особливими потребами.*

Проблеми професійного самовизначення молоді з особливими потребами. Аналіз видів професій, з врахуванням рівня здоров'я особистості. Співвідношення самооцінки здібностей молоді з особливими потребами та їх рівнем домагань.

Змістовий модуль 2. Науково-методичні основи психологічної роботи з учасниками інклюзивного освітнього простору

Тема 7: *Комплексна система психологічного супроводу інтеграції в суспільство осіб з особливими потребами.*

Визначення поняття «психологічного супроводу». Особливості психодіагностичного інструментарію при роботі з людьми з особливими потребами. Методичні рекомендації щодо психологічної корекції людей з особливими потребами.

Тема 8: *Підготовка сім'ї до адекватної взаємодії та сприйняття дитини з особливими потребами.*

Сім'я як основа психологічного благополуччя дитини з особливими потребами. Психологічні особливості взаємовідносин батьків, які мають дитину з відхиленнями у здоров'ї. Здібності та потреби особливих дітей. Психологічні методи роботи з такими сім'ями.

Тема 9: *Підготовка молоді з особливими потребами до міжособистісної взаємодії у студентському колективі.*

Принципи та закономірності спілкування у студентському колективі. Особливості міжособистісної взаємодії студентів з особливими потребами. Психологічні бар'єри спілкування у студентському колективі. Тренінги адаптації та спілкування, які спрямовані на підвищення ефективності взаємодії у студентському колективі. Психологічні методи роботи зі студентами, які мають особливі потреби.

Тема 10: *Підготовка молоді з особливими потребами до взаємодії в професійному колективі незалежно від рівня здоров'я.*

Особливості професійного самовизначення молоді з особливими потребами. Успішні люди з особливими потребами в різноманітній професійній діяльності. Робота з психологічними бар'єрами у професійній сфері. Психологічні методи щодо успішної взаємодії молоді з особливими потребами і роботодавцями.

Тема 11: *Психологічні засоби створення позитивного образу особистості з особливими потребами в сучасному суспільстві.*

Стереотипне сприйняття людей з особливими потребами. Соціальна реклама, як засіб впливу на суспільну свідомість щодо здібностей та можливостей людей з особливими потребами. Психологічні засоби роботи з різноманітними представниками суспільства, які спрямовані на організацію інклюзивного освітнього простору.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів	
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, балів	Практ. зав-ня, балів
		ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.		
1	92	32	4	18	2	14	2	60	86	15	15
2	88	28	4	12	2	16	2	60	86	15	15
Усього за змістові модулі	180	60	8	30	4	30	4	120	172	30	30
Залік	40									20	20
Разом		180						120	172	100	

5. Темі лекційних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Наукові засади організації інклюзивного освітнього простору	2	
1	Діти з особливими освітніми потребами	4	
1	Проблеми інклюзивної освіти в умовах сучасної середньої та вищої школи	4	
1	Сутність та зміст особистісної готовності осіб з особливими потребами до інтеграції в суспільство	4	
1	Психологічні особливості взаємодії людей з особливими потребами у різноманітних сферах	4	2
2	Професійне самовизначення як етап успішної інтеграції в суспільство осіб з особливими потребами	2	
2	Комплексна система психологічного супроводу інтеграції в суспільство осіб з особливими потребами	4	
2	Підготовка сім'ї до адекватної взаємодії та сприйняття дитини з особливими потребами	2	2
2	Підготовка молоді з особливими потребами до міжособистісної взаємодії у студентському колективі	2	
2	Підготовка молоді з особливими потребами до взаємодії в професійному колективі не залежно від рівня здоров'я	2	
2	Психологічні засоби створення позитивного образу особистості з особливими потребами в сучасному суспільстві	2	
Разом		30	4

6. Темі практичних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Практичні аспекти інтеграції та адаптації в суспільство осіб з особливими потребами	2	
1	Діти з особливими потребами у психофізичному розвитку в умовах інклюзивного навчання	4	
1	Проблеми інклюзивної освіти в умовах сучасної середньої та вищої школи	2	
1	Психодіагностика дітей з особливостями психофізичного розвитку	4	2

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Психологічна корекція дітей з особливостями психофізичного розвитку	2	
2	Підготовка сім'ї до адекватної взаємодії та сприйняття дитини з особливими потребами	4	
2	Підготовка молоді з особливими потребами до міжособистісної взаємодії у студентському колективі	2	
2	Підготовка молоді з особливими потребами до взаємодії в професійному колективі не залежно від рівня здоров'я	2	
2	Психологічні засоби створення позитивного образу особистості з особливими потребами в сучасному суспільстві	4	
2	Сучасна модель психологічного супроводу інтеграції в суспільство осіб з особливими потребами	4	2
Разом		30	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

Змістовий модуль	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	Практичне заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Практичне заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Самостійна робота	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	5
	Самостійна робота	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	5
	Самостійна робота	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	5
	Самостійна робота	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	5
2	Практичне заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Практичне заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Самостійна робота	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	5
	Самостійна робота	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	5
Атестації	Тестування	Самостійне проходження електронного тестування в СЕЗН ЗНУ (Moodle) за результатами вивчення матеріалу дисципліни.	Правильна відповідь	10
Усього контр. заходів	11			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Залік	Теоретична складова заліку.	Усна відповідь на поставлені питання.	Правильна відповідь	20
	Практична складова.	Презентація з теми «Особливості взаємодії з учнем з особливими потребами (обрати нозологію)».	Зміст матеріалу та всебічність огляду аспектів взаємодії з учнем з особливими потребами.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
2. Інклюзивна освіта від А до Я: Порадник для педагогів і батьків [укладачі Н. В. Засркова, А. О. Трейтяк]. Київ, 2016. 68 с.
3. Клопота Є.А., Бондаренко В.Г. Інтеграція молоді з обмеженими фізичними можливостями в суспільство: громадсько-правові, соціально-психологічні та інформаційно-технологічні аспекти: методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2008. 114 с.
4. Клопота Є.А. Тренінг самопізнання та саморозвитку: навчальний посібник під грифом МОН України. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. 208 с.
5. Колупасєва А. А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навч.-метод. посібник. Київ : Видавнича група «Атопол», 2015. 136 с.
6. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. *Дефектологія*. 2010. № 3. С. 3–11.
7. Шевцов А. Г., Волошинський О. О., Хміль М. М., Рісний О. П. Практичні питання працевлаштування та зайнятості осіб з інвалідністю / за наук. ред. А. Г. Шевцова. Львів, 2009. 140 с.

Додаткова

8. Дешплер Д. Лорман Т., Шарма У. Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах. *Дефектологія*. 2009. № 3. С. 9–14.
9. Бут Т. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ пер. з англ. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
10. Клопота Є.А. Психологічні основи інтеграції в суспільство осіб з вадами зору: монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 408 с.
11. Лупарт Д., Веббер Ч. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл. *Дефектологія*. 2010. № 2. С. 7-19.
12. Лупарт Д., Веббер Ч. Шкільна реформа в Канаді: перехід від розділених систем освіти до інклюзивних шкіл. *Дефектологія*. 2010. № 1. С. 6-11.
13. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі. *Дефектологія*. 2010. № 4. С. 8-11.

Інформаційні ресурси

1. Психологічний сайт URL : www.psylib.kiev.ua
2. Ресурсний центр інклюзивної освіти URL: http://nmcio.ippp.kubg.edu.ua/?page_id=87